

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพื่อความชัดเจนและทำความเข้าใจกับงานวิจัยเพิ่มขึ้น ผู้วิจัยจึงได้เสนอเนื้อหา รายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการประเมินผลการปฏิบัติการศึกษา โดยได้นำเสนอเนื้อหาตามลำดับ ดังต่อไปนี้

- 2.1 การจัดระบบบริหารการประถมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
 - 2.2 ขอบข่ายงานของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ
 - 2.3 ขอบข่ายและแนวทางปฏิบัติงานบริหาร โรงเรียน
 - 2.4 บัญญัติ 10 ประการ
 - 2.5 การบริหารโรงเรียนปฏิบัติการศึกษา
 - 2.6 แนวทางการปฏิบัติการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2539-2550
 - 2.7 ยุทธศาสตร์หลักของการปฏิบัติการศึกษา
 - 2.8 แนวทางการดำเนินงานตามจุดเน้นการพัฒนาการปฏิบัติการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ปี 2540
 - 2.9 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาไทยในอนาคต
 - 2.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
-
- 2.1 การจัดระบบบริหารการประถมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
การจัดระบบบริหารการประถมศึกษาตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการการประถมศึกษา พ.ศ. 2523 (คู่มือการปฏิบัติงานของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ, 2535) มีรูปแบบการบริหารในลักษณะที่เรียกว่า "การบริหารโดยองค์คณะบุคคล" ซึ่งมีรูปแบบการบริหารแบ่งเป็น 3 ระดับคือระดับชาติเรียกว่า "คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ" ระดับจังหวัดเรียกว่า "คณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัด" และคณะกรรมการการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร" และระดับ

อำเภอเรียกว่า "คณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภอ โดยในแต่ละระดับจะมีอำนาจหน้าที่ สอดคล้องกันเพียงแต่เน้นหนักแตกต่างกัน กล่าวคือ

ระดับชาติ มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษา การจัดตั้ง และ จัดสร้างงบประมาณการกำหนดมาตรฐานด้านวิชาการ อาคารสถานที่ ให้ความเห็นชอบการแต่งตั้ง ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด และผู้อำนวยการการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร และให้ คำปรึกษาแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เกี่ยวกับการประถมศึกษา

ระดับจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายการดำเนินงานและการวางแผนพัฒนา การศึกษาของจังหวัด การจัดตั้งและจัดสร้างงบประมาณ การจัดตั้ง การรวมและเลิกโรงเรียน ประถมศึกษา การพิจารณาความดีความชอบของข้าราชการครู และการให้ความเห็นชอบการแต่งตั้ง หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ และผู้บริหารโรงเรียน

ระดับอำเภอ มีอำนาจหน้าที่ในการประสานการดำเนินงานของโรงเรียน การเสนอการ แต่งตั้งผู้บริหารโรงเรียนและการเสนอแนะการพิจารณาความดีความชอบ

การบริหารงานภายใต้พระราชบัญญัติดังกล่าว ได้กำหนดให้มีส่วนราชการรับผิดชอบการ ดำเนินงานเป็น 3 ระดับเช่นเดียวกันคือ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด/สำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร และสำนักงานการ ประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ โดยมีหน้าที่และความรับผิดชอบตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ และตามมติคณะรัฐมนตรี ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเป็นส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกรม สังกัด กระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่รับผิดชอบการจัดการศึกษา ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีภารกิจหลักที่สำคัญ ดังนี้

- 1) จัดทำนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาและประถมศึกษา
- 2) จัดทำงบประมาณและจัดสร้างงบประมาณ และเงินอื่นที่นำมาใช้ในการจัดการศึกษา
- 3) จัดทำมาตรฐานด้านวิชาการ อาคารสถานที่ และค่าใช้จ่ายของโรงเรียน
- 4) นิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา
- 5) รวบรวมข้อมูล วิจัย และส่งเสริมการวิจัย
- 6) บริหารงบประมาณ ควบคุม และตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงานใน

สังกัด

- 7) จัดทำและพัฒนาแนวการจัดประสบการณ์ระดับก่อนประถมศึกษา
- 8) จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา
- 9) บริหารงานบุคคล และพัฒนาบุคลากรในสังกัด
- 10) พัฒนาคณาภพการศึกษาให้บรรลุผลตามจุดหมายของแนวการจัดประสบการณ์และหลักสูตร

การแบ่งส่วนราชการของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาการแบ่งส่วนราชการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ ลงวันที่ 22 พฤษภาคม 2539 ดังนี้

- 1) สำนักงานเลขาธิการกรม
- 2) กองคลัง
- 3) กองนโยบายและแผน
- 4) สำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร
- 5) สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด
- 6) สำนักพัฒนาระบบบริหาร
- 7) สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เป็นส่วนราชการมีฐานะเป็นกอง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

- 1) การจัดทำนโยบายการดำเนินงานและแผนพัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาและประถมศึกษาภายในจังหวัด
- 2) จัดทำงบประมาณเพื่อการประถมศึกษา
- 3) เสนอจัดตั้ง บริหาร รวม ปรับปรุง และเลิกล้มโรงเรียนในสังกัด
- 4) เสนอแต่งตั้งหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ผู้อำนวยการโรงเรียน อาจารย์ใหญ่ และครูใหญ่โรงเรียนในสังกัด
- 5) ติดตาม ประเมินผล ควบคุมมาตรฐาน และส่งเสริมการเรียนการสอนในโรงเรียนในสังกัด
- 6) รวบรวมข้อมูล วิจัย และส่งเสริมการวิจัย

- 7) จัดและพัฒนาศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาและระดับประถมศึกษา
- 8) จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา
- 9) บริหารงานบุคคลและพัฒนาศักยภาพบุคลากรในสังกัด
- 10) บริหารงบประมาณภายในจังหวัด

การแบ่งงานภายในสำนักงานประถมศึกษาจังหวัด มีดังนี้

- 1) ฝ่ายบริหารงานทั่วไป
- 2) ฝ่ายการเงินและพัสดุ
- 3) ฝ่ายการเจ้าหน้าที่
- 4) ฝ่ายพัฒนาบุคคล
- 5) ฝ่ายแผนงานและงบประมาณ
- 6) หน่วยศึกษานิเทศก์

สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ เป็นหน่วยงานบริหารสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ จัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนในสังกัด และปฏิบัติการอื่นตามที่กฎหมายกำหนด

การแบ่งงานภายในสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ มีดังนี้

- 1) งานบริหารทั่วไป
- 2) งานการเจ้าหน้าที่
- 3) งานการเงินและพัสดุ
- 4) งานนิเทศการศึกษา

2.2 ขอบข่ายงานของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ

สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ มีขอบข่ายและภารกิจของงานดังต่อไปนี้

งานบริหารทั่วไป

- 1) งานจัดสำนักงาน ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดอาคารสถานที่ บริเวณสำนักงาน วัสดุครุภัณฑ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรให้รวดเร็ว ประหยัด สะดวก มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุด

2) งานสารบรรณ ดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารเอกสาร เริ่มตั้งแต่การจัดทำ การรับส่ง การจัดเก็บ การยืมและการทำลาย

3) งานประชาสัมพันธ์ ดำเนินการเกี่ยวกับการเผยแพร่ข่าวสาร เหตุการณ์ด้านการจัดการศึกษาของหน่วยงานในสังกัด

4) งานสวัสดิการและงานสวัสดิภาพ ดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องการให้บริการ สงเคราะห์ ช่วยเหลือข้าราชการและลูกจ้าง รวมทั้งการดำเนินการเกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของข้าราชการและลูกจ้าง

5) งานยานพาหนะ ดำเนินการเกี่ยวกับการขอใช้ ควบคุมดูแล การบำรุงรักษาของทางราชการ และการเบิกจ่ายน้ำมันเชื้อเพลิง

6) งานดำเนินการตามพระราชบัญญัติการประถมศึกษา ดำเนินการเกี่ยวกับการส่งเด็กเข้าเรียน การยกเว้นเด็กเข้าเรียน การย้ายและการจำหน่ายนักเรียน การจัดตั้ง การรวมและล้มเลิก การตั้งชื่อ และการเปลี่ยนแปลงชื่อโรงเรียนประถมศึกษา

7) งานประสานงาน รับผิดชอบการประสานงานกับหน่วยงานทางการศึกษาอื่น และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

8) งานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ปฏิบัติงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานทางการศึกษา ทั้งระดับก่อนประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

9) งานซึ่งมิได้อยู่ในความรับผิดชอบของงานใด เช่น งานโครงการพิเศษตามนโยบาย เป็นต้น

จึงสรุปได้ว่างานบริหารทั่วไปนั้น มีลักษณะเดียวกับงานธุรการนั่นเอง เพราะเป็นงานเกี่ยวกับการให้บริการแก่หน่วยงานต่างๆ ซึ่งจะส่งผลให้การจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและได้ผลตามเป้าหมายที่วางไว้ พร้อมทั้งเป็นการช่วยให้สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ สามารถดำเนินงานบริหารการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย แผนงานและโครงการต่าง ๆ ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติกำหนดไว้

งานการเจ้าหน้าที่

1) งานวางแผนบุคลากร ดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษาวิเคราะห์ ตำแหน่ง และอัตราเงินเดือน การจัดทำกรอบอัตรากำลัง การกระจายอัตรากำลัง และตัดโอนตำแหน่งและเงินเดือน

2) งานสรรหาและแต่งตั้ง ดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลด้านบุคลากร เสนอแนะเกี่ยวกับการสรรหา การทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการ การย้าย การแต่งตั้ง การโอน และการออกจากราชการ

3) งานพัฒนาบุคลากร ดำเนินการเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาข้าราชการและลูกจ้าง โดยการฝึกอบรมประชุมสัมมนา การศึกษาดูงาน และการลาศึกษาต่อ

4) งานทะเบียนประวัติ ดำเนินการเกี่ยวกับแฟ้มประวัติข้าราชการ การแก้ไขเพิ่มเติมทะเบียนประวัติ การขอบัตรประจำตัวข้าราชการและลูกจ้างประจำ การดำเนินการเกี่ยวกับการขอเครื่องราชอิสริยาภรณ์ และเหรียญตราต่าง ๆ และรวมทั้งการลาของข้าราชการและลูกจ้าง

5) งานวินัยและการรักษาวินัย ดำเนินการส่งเสริม และให้ความรู้เกี่ยวกับวินัย การรักษาวินัย การสอบสวน การลงโทษ การอุทธรณ์ การร้องทุกข์ และความรับผิดชอบทางแพ่ง

6) งานปรับปรุงการกำหนดตำแหน่ง และการเลื่อนเงินเดือน ดำเนินการเกี่ยวกับการขอปรับปรุงกำหนดตำแหน่ง การให้คำแนะนำปรึกษาหารือเกี่ยวกับการขอกำหนดตำแหน่ง การจูงใจและการบำรุงขวัญเกี่ยวกับการเลื่อนระดับ ตำแหน่ง การประเมินเพื่อการเลื่อนขึ้นเงินเดือนประจำปี

7) งานเลขานุการ กปอ. ดำเนินการเตรียมการประชุม ติดต่อประสานงาน จัดทำระเบียบวาระการประชุม จดรายงานการประชุม การเตรียมสถานที่การประชุม และเอกสารประกอบการประชุม รวมทั้งการดำเนินงานตามมติที่ประชุม

สรุปแล้วว่า งานการเจ้าหน้าที่ในความรับผิดชอบของหัวหน้าการประณศศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ นั้น มีความสำคัญมากเป็นที่สุด เป็นการปกครองบังคับบัญชาข้าราชการครูทั้งหมด และปัญหาในการบริหารงานส่วนมากก็จะเริ่มที่การบริหารงานบุคคลเป็นสำคัญ ดังนั้นการสรรหาและการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานจึงเป็นเรื่องที่ต้องดำเนินการบำรุงรักษาให้ดีที่สุดเช่นกัน เพราะอาชีพรับราชการเป็นอาชีพที่เข้าง่ายออกยาก การพัฒนาบุคลากรจึงจะขาดเสียมิได้ ระบบราชการไทยเป็นระบบที่เน้นในด้านส่งเสริม คือ พยายามหาคนดีมีความรู้มาปฏิบัติราชการมากกว่าที่จะขจัดคนไม่ดีออกไป

งานการเงินและพัสดุ

1) งานการเงินดำเนินการเกี่ยวกับการเบิกจ่ายเงิน การรับเงิน การเก็บรักษา การนำส่งเงินทุกหมวดรายจ่าย และทุกประเภท

2) งานบัญชี ดำเนินการจัดทำบัญชี ทะเบียน หลักฐานการเงิน รายงานการเงินทุกประเภท ตรวจสอบเอกสารการรับจ่ายเงิน และการจัดเก็บเอกสารเกี่ยวกับรับจ่ายเงิน และบัญชี

3) งานพัสดุ ดำเนินการเกี่ยวกับการพัสดุ ตั้งแต่การจัดซื้อ การจัดจ้าง การควบคุม การตรวจสอบ และการรายงาน และงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการพัสดุ

4) งานงบประมาณ ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดทำแผนงบประมาณ การจัดตั้ง และการจัดสรรงบประมาณ การติดตาม และรายงานการใช้งบประมาณตามหมวดรายจ่าย ตามแผนงาน และโครงการ

พอสรุปได้ว่า ในเรื่องของงานการเงินและพัสดุนั้น หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอจะต้องปฏิบัติงานเกี่ยวกับการตรวจพิจารณาวินิจฉัยสั่งการ เรื่องที่เจ้าหน้าที่บันทึกเสนอหรือจัดทำเสนอเพื่อลงนามตรวจสอบบัญชีการเงิน และบัญชีประจำวันรับผิชอบ และควบคุมดูแลงานของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอทุกประเภท บริหารงานการศึกษาภายในอำเภอตามอำนาจหน้าที่ ตามกฎหมายระเบียบและแบบแผนที่สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมอบหมาย

งานนิเทศการศึกษา

1) งานนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวกับการวางแผน การนิเทศ การให้คำปรึกษา สาธิตและแนะนำ ดำเนินการนิเทศพัฒนาคุณภาพการศึกษา ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาของกลุ่มโรงเรียน และโรงเรียน

2) งานศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวกับการรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน เทคนิคและวิธีการใหม่ทางการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย เพื่อพัฒนาการศึกษา รวบรวมผลงานวิจัยและเผยแพร่ สนับสนุนให้บุคลากรในโรงเรียนผลิตเอกสารและผลงานทางวิชาการ

3) งานพัฒนาการนิเทศและส่งเสริมการนิเทศภายในโรงเรียน ดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบและเทคนิค วิธีการนิเทศให้เหมาะสม สนับสนุน แนะนำส่งเสริมการนิเทศภายในโรงเรียน

4) งานบริการทางการศึกษาและเทคโนโลยีทางการศึกษา ดำเนินการเกี่ยวกับการรวบรวม การเผยแพร่นวัตกรรมและเทคโนโลยี สนับสนุนศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน ให้บริการด้านวิชาการแก่โรงเรียน รวมทั้งการประสานงานกับศูนย์วิชาการจังหวัด

5) งานบริหารและปฏิบัติงานโครงการ ดำเนินการเกี่ยวกับการวางแผน การจัดทำโครงการ การดำเนินงานตามโครงการ การนิเทศติดตามและรายงานผลการดำเนินงาน

6) งานนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษา ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดทำข้อมูล และสารสนเทศทางการศึกษา จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปี ติดตามการดำเนินงานและรายงานผลการปฏิบัติตามแผน

7) งานประสานงานและเผยแพร่เอกสารทางวิชาการ ดำเนินการเกี่ยวกับการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานทางการศึกษา องค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการศึกษา จัดหาและรวบรวมเอกสาร คู่มือครู ตำราเรียน รวมทั้งสื่อการเรียนการสอนให้กับโรงเรียน ติดตามและรายงานผลการดำเนินงาน

กล่าวโดยสรุป หน่วยงานในเทศก์ที่อยู่ในความดูแลรับผิดชอบของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอมีมุ่งในการส่งเสริมพัฒนาเพื่อให้โรงเรียนได้จัดการเรียนการสอนให้ดีขึ้น มีเป้าหมายรวมเป็นแนวทางเดียวกัน โดยมีมุ่งที่มาตรฐานทางการศึกษาของอำเภอ/กิ่งอำเภอ โดยมีศึกษานิเทศก์เป็นผู้ประสานงาน ตลอดจนนิเทศและตรวจเยี่ยมโรงเรียนเพื่อแนะนำการจัดการเรียนการสอน และงานสนับสนุนการเรียนการสอน การประเมินผลการเรียน โดยใช้ข้อสอบมาตรฐานที่ทางอำเภอ/กิ่งอำเภอจัดทำขึ้น และนำผลการสอบมาปรับปรุงด้านวิชาการ ในการบริหารนั้นควรมีการกระจายอำนาจรับผิดชอบให้แก่ผู้ทำหน้าที่ทางวิชาการอย่างเต็มที่ เพื่อให้เสรีภาพทางวิชาการ อันเป็นผลให้เกิดความรู้และวิธีการใหม่ๆ ซึ่งจะส่งผลต่อความก้าวหน้าของสำนักงานหรือโรงเรียน และนักเรียนที่เป็นเป้าหมายสำคัญ

2.3 ขอบข่ายและแนวทางปฏิบัติงานบริหารโรงเรียน

การบริหารงานโรงเรียนประถมศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนควรศึกษาขอบข่ายและแนวทางปฏิบัติงานบริหารโรงเรียนให้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง กว้างขวาง และครอบคลุมทุกภาระงาน เพื่อเพียงพอที่จะนำไปใช้ดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบด้วยขอบข่ายและแนวปฏิบัติสำหรับผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับงานทั้ง 6 ด้าน คือ

การบริหารงานวิชาการ มีขอบข่ายงานดังนี้

- 1) งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้
- 2) งานด้านการเรียนการสอน

- 3) งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน
- 4) งานวัดผลและประเมินผล
- 5) งานห้องสมุด
- 6) งานนิเทศภายใน
- 7) งานอบรมทางวิชาการ

ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งในการที่จะให้งานวิชาการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงต้องควรให้ความสนใจเป็นพิเศษ

การบริหารงานบุคลากร มีขอบข่ายงานดังนี้

- 1) การจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงาน
- 2) การพัฒนาและธำรงรักษาศักยภาพบุคลากร
- 3) การรักษาระเบียบวินัย
- 4) การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร

การบริหารบุคลากรเป็นภารกิจที่สำคัญอีกด้านหนึ่ง หากสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะสามารถใช้ทรัพยากรบุคคลเท่าที่มีอยู่ เป็นกำลังสำคัญในการบริหารงานด้านอื่นๆ ให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การบริหารงานกิจการนักเรียน มีขอบข่ายงานดังนี้

1) งานที่โรงเรียนต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา และเรื่องเกี่ยวกับตัวนักเรียน หรือผู้ปกครอง

- 2) งานที่โรงเรียนต้องจัดบริการให้นักเรียน
- 3) งานที่โรงเรียนต้องส่งเสริมให้ดีขึ้น
- 4) งานที่โรงเรียนต้องสร้างให้เกิดขึ้น

งานกิจการนักเรียนจึงหมายถึง งานที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนและกิจกรรมนักเรียนทั้งหมด ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนในหลักสูตรให้บรรลุผลยิ่งขึ้น ซึ่งผู้บริหารต้องตระหนักในภารกิจ และดำเนินการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

การบริหารงานธุรการ การเงิน และพัสดุ มีขอบข่ายงานดังนี้

- 1) การบริหารงานธุรการ
- 2) การบริหารงานการเงินและบัญชี
- 3) การบริหารงานการพัสดุ

ผู้บริหารโรงเรียนต้องบริหารงานธุรการ การเงิน และพัสดุ โดยยึดระเบียบกฎหมาย ข้อบังคับ เจตนารมณ์หลักเกณฑ์ตามหนังสือสั่งการ เป็นลักษณะงานที่ต้องปฏิบัติเป็นประจำ จึงจำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจ ตลอดจนควบคุม กำกับ ติดตามอย่างต่อเนื่อง

การบริหารงานอาคารสถานที่ มีขอบข่ายงานดังนี้

- 1) งานการจัดอาคารสถานที่
- 2) งานการใช้อาคารสถานที่
- 3) งานการบำรุงรักษาอาคารสถานที่
- 4) งานการควบคุมดูแลอาคารสถานที่
- 5) งานการประเมินผลและการใช้อาคารสถานที่

ผู้บริหารโรงเรียนควรวางแผนการใช้ การบำรุงรักษา อาคารสถานที่ให้เกิดประโยชน์ อย่างมากที่สุด ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภายในโรงเรียน และควรมีการประเมินผล การใช้อาคารสถานที่ เพื่อเก็บข้อมูลสำหรับวางแผนดำเนินการในปีต่อไป

การบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีขอบข่ายงานดังนี้

- 1) งานการให้บริการชุมชนด้านต่าง ๆ
- 2) งานการรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน
- 3) งานเกี่ยวกับการรวมการโรงเรียน
- 4) งานการสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น
- 5) งานการจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ
- 6) งานการประชาสัมพันธ์

ผู้บริหารโรงเรียนควรจัดให้มีการบริการด้านต่าง ๆ แก่ชุมชนตามกำลังความสามารถ และส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ช่วยเหลือโรงเรียนทั้งด้านการเงิน วัสดุ อุปกรณ์ ตลอดจนแนวคิดในการปรับปรุงพัฒนาโรงเรียน ตามกำลังความสามารถ

2.4 บัญญัติ 10 ประการ

โรงเรียนที่ได้มาตรฐาน หรือโรงเรียนในอุดมคติ หรือโรงเรียนในความฝันต้องมียุค ประกอบด้วย 10 ประการ ดังต่อไปนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2539)

1. ผู้บริหารโรงเรียน ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ มีจิตสำนึกในการที่จะพัฒนา ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงและยกระดับมาตรฐานการศึกษาให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ผู้บริหารควรมีเวลาอยู่ประจำสถานศึกษา เพื่อดูแลการปฏิบัติงานภายในให้ก้าวหน้าไปด้วยความเรียบร้อย
2. มีบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนหรือสถานศึกษา ที่เอื้อต่อการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนอย่างมีความสุข มุ่งเน้นการเรียนการสอนตามธรรมชาติ โดยให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง และปลูกฝังเรื่องความสะอาด ความมีวินัย เล็กเพื่อเพื่อแฉ่ มีความรักสามัคคี รวมทั้งการจัดให้โรงเรียนมีความร่มรื่น มีต้นไม้ แหล่งน้ำ บ่อน้ำ ไร่นา ไร่สวน ไร่ผลาจะ
3. เป็นโรงเรียนที่มีความพร้อม มีแผนผังเต็มรูปแบบ มีห้องเรียน ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องทดลอง ห้องปฏิบัติการ ตลอดจนมีสนามกีฬาครบครัน โดยให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น
4. มีอุปกรณ์การเรียนการสอนครบครัน โดยจัดซื้อในราคาท้องตลาดที่เป็นธรรม ทั้งให้เหมาะสมกับการใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด
5. มีบุคลากร ครูผู้สอนครบตามเกณฑ์ หากขาดแคลนครูให้ครูที่เกษียณอายุ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิมาช่วยสอน และหรือ ให้มีระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม
6. องค์การท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นทางด้านวิชาการ หรือด้านบริหาร เช่น กำหนดหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ได้แก่ การสอนภาษาอังกฤษ ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา การสอนวิชาชีพ การเกษตร การก่อสร้าง การไฟฟ้า เป็นต้น
7. มีการเก็บค่าเล่าเรียน และค่าธรรมเนียมการศึกษา เพื่อพัฒนาสถานศึกษา และจัดอุปกรณ์การเรียนการสอนให้ครบครัน ทั้งนี้ให้ยกเว้นค่าเล่าเรียนสำหรับเด็กยากจน และจ่ายค่าตอบแทนให้นักเรียนในการพัฒนา หรือฝึกปฏิบัติ ฝึกอาชีพ ที่เกิดรายได้และเป็นประโยชน์แก่โรงเรียน เช่น การปลูกพืชผักสวนครัว การเลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา เป็นต้น
8. มีการส่งเสริมให้กลุ่มบุคคล หรือชุมชน มีส่วนร่วมในการแสวงหาทรัพยากร เพื่อสนับสนุนการบริหาร การจัดการของสถานศึกษา การจัดสวัสดิการให้กับครู เช่น การจัดที่พัก ค่าตอบแทน ค่าล่วงเวลา ค่าสอนพิเศษ ค่าฝึกอบรม ตลอดจนการแก้ไขปัญหานี้สินของครู
9. มีการวัดและประเมินผลทางการศึกษาที่มุ่งเน้นผลผลิต คือ คุณภาพของนักเรียนตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร
10. เป็นโรงเรียนที่ผู้นำท้องถิ่นและผู้ปกครองทุกระดับทุกประเภท ยอมรับว่าเป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพและมาตรฐาน

จากแนวนโยบายการบริหารการประถมศึกษา และบัญญัติ 10 ประการ จะยังเกิดผลเป็นรูปธรรมได้นั้น กระทรวงศึกษาธิการจะต้องนำไปสู่การปฏิบัติที่ชัดเจนในระดับโรงเรียนต่อไป

2.5 การบริหารโรงเรียนรูปแบบการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้โรงเรียนรูปแบบการศึกษาต้องดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1) องค์กรท้องถิ่นและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

โรงเรียนจะพัฒนาได้ดี เกิดผลต่อการพัฒนานักเรียนได้อย่างแท้จริงถ้าทุกฝ่าย ทุกคนในชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียน รักโรงเรียน เข้ามาช่วยคิด ร่วมทำ ร่วมจัดการศึกษาและพัฒนาโรงเรียน รวมทั้งช่วยสนับสนุนทรัพยากรทั้งบุคคลและงบประมาณ

2) ใช้แผนยุทธศาสตร์ในการบริหารโรงเรียน

การบริหารโรงเรียนจะบรรลุผลตามเป้าหมายที่ต้องการนั้น จำเป็นต้องมีและใช้แผนยุทธศาสตร์เป็นเครื่องมือในการพัฒนางานตามภารกิจ เพื่อแก้ไขปัญหาที่ประสบในปัจจุบันและมุ่งสู่ผลการพัฒนาในอนาคต โดยยึดเป้าหมายสำคัญคือการพัฒนาตัวนักเรียน

3) จัดทำแผนผังอย่างเต็มรูปแบบ

การกำหนดแผนผังที่ตั้งอาคารเรียน อาคารประกอบ สนาม สวนหย่อม ฯลฯ ในพื้นที่ทั้งหมดของโรงเรียน เป็นการวางแผนเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ของโรงเรียนให้สอดคล้องกับสภาพของโรงเรียน ตลอดจนเป็นการเตรียมการที่จะรองรับแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงหรือการเจริญเติบโตของชุมชนโรงเรียน ช่วยให้โรงเรียนใช้ประโยชน์จากพื้นที่ทั้งหมดได้อย่างคุ้มค่าเหมาะสม ตรงตามความต้องการ โดยไม่สูญเสียทรัพยากร หรือเกิดปัญหาตามหลักการทางภูมิสถาปัตย์

4) ทำโรงเรียนให้เป็นปัจจุบัน

นักเรียนจะรักโรงเรียน ต้องการเรียน เรียนอย่างมีความสุข ก่อให้เกิดการเรียนรู้ อย่างมีความหมาย ถ้าโรงเรียนมีบรรยากาศดี น่าอยู่ น่าเรียน มีอาคารที่มั่นคงแข็งแรงทันสมัย สะอาด ดูใหม่อยู่เสมอ ไม่ชำรุดทรุดโทรม บริเวณโรงเรียนและสภาพแวดล้อมร่มรื่น สะอาด สวยงาม มีธรรมชาติที่ใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอน

5) มุ่งเน้นให้นักเรียนได้เรียนอย่างมีความสุข

การจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะที่ดีย่างถาวรและเป็นผู้คิดเป็น สามารถแสวงหาความรู้ได้เอง มีชีวิตที่เป็นสุขได้นั้น มิใช่เพียงให้เข้าสู่ระบบโรงเรียนและการเรียนการสอนที่เป็นปกติ โดยไม่ได้พัฒนาบุคลากรตลอดจนจัดปัจจัยและสภาพแวดล้อมให้เด็กได้รับการปลูกฝังกลมกลืนจิตใจอย่างจำใจ ดังนั้นโรงเรียนในยุคปัจจุบันจึงต้องสำรวจตนเอง เพื่อจัดโรงเรียนให้สนองต่อการพัฒนาอย่างแท้จริงให้นักเรียนได้เรียนอย่างมีความสุข

6) จัดการเรียนการสอนโดยมุ่งพัฒนานักเรียนให้เกิดผลการ

การเรียนรู้นักเรียนจะมีความหมายเป็นการพัฒนาตัวนักเรียนให้เป็นคนคิดเป็นระบบ แสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้ สามารถปฏิบัติงานได้จริง มีค่านิยมและบุคลิกภาพที่ดีอย่างถาวร ถ้าครูให้นักเรียนมีโอกาสคิด ท้า และให้วิธีการสร้างความรู้ มากกว่าการบอกหรืออธิบายความรู้ การให้อ่านจากหนังสือเรียนอย่างเดียว หรือการให้ทำแบบฝึกหัดในหนังสือ นอกจากนั้นควรต้องวัดผล ประเมินผลความก้าวหน้าของนักเรียนให้ถูกต้องตามสภาพจริงของนักเรียน โดยการสะสมผลงานและตรวจผลงาน จึงจะพัฒนานักเรียนได้ตรงและเต็มสมบูรณ์

7) จัดและใช้ห้องปฏิบัติการให้เกิดประโยชน์

โลกมีความเจริญก้าวหน้าเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว การจัดการให้นักเรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยเทคโนโลยี นอกจากเป็นการฝึกการใช้วัสดุอุปกรณ์แล้ว ยังทำให้นักเรียนรู้ได้ทันการเปลี่ยนแปลงของโลกและรู้กว้าง รู้เร็ว รู้จริง ดังนั้นจึงควรกระตือรือร้นที่จะให้นักเรียนได้เรียนด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย

8) ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและเหมาะสม

ในยุคที่โลกเจริญก้าวหน้า มีวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่จะช่วยให้การบริหารและการจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น โรงเรียนควรพิจารณาใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ แทนวิธีการเดิมเพื่อลดภาระงานและทำให้การบริหารและการเรียนการสอนได้ผลดีกว่าเดิม

9) ส่งเสริมบุคลากรให้ทำงานเต็มศักยภาพ

ครูเป็นบุคคลสำคัญที่จะสร้างเด็กให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ถ้าครูมีอุดมการณ์ ความเป็นครูได้รับการส่งเสริมให้สอนและปฏิบัติต่อนักเรียนอย่างถูกต้องตามหลักการ จะทำให้นักเรียนได้รับการพัฒนาอย่างสมบูรณ์เต็มที่ โรงเรียนจึงควรส่งเสริมและพัฒนาครูทุกคนให้มีความรู้ความชำนาญในการสอน มีอุดมการณ์และมีใจรักในการสอนอย่างจริงจัง

10) การพัฒนาโรงเรียนให้ได้มาตรฐาน

เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา เป็นการกำหนดมาตรฐานการบริหารงานโรงเรียนโดยคำนึงถึงการดำเนินการกิจและขอบข่ายงานของโรงเรียน 6 งาน และการดำเนินการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในส่วนที่แตกต่างจากที่กำหนดไว้ในภารกิจและขอบข่ายงานของโรงเรียนทั้ง 6 งานดังกล่าว ดังนั้นโรงเรียนจึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพโรงเรียนให้ได้มาตรฐาน เพื่อส่งผลถึงคุณภาพของนักเรียน และเกิดประโยชน์

2.6 แนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2539-2550

การปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ หมายถึง การปรับปรุงการดำเนินงานของกระทรวงศึกษาธิการโดยการเลือกสรรเปลี่ยนแปลง และเพิ่มเติมแนวทางการดำเนินงานที่มีอยู่เดิมด้วยความคาดหวังว่าจะสามารถแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่มีอยู่เดิมให้เบาบางลงหรือหมดไป และสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายความเป็นเลิศทางการศึกษาในปี พ.ศ. 2550 ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2539)

จุดมุ่งหมายสูงสุด เพื่อให้ประชาชนไทย มีศักยภาพในการพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และพัฒนาประเทศชาติให้สามารถอยู่ในสังคมโลกอย่างมีความสุข

จุดมุ่งหมายของการปฏิรูปการศึกษา เพื่อสร้างบุคคลแห่งการเรียนรู้ องค์กรแห่งการเรียนรู้ และสังคมแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น โดยผู้ที่ผ่านการศึกษาแต่ละคนจะมีความสามารถ และมีคุณลักษณะพื้นฐานที่สำคัญดังต่อไปนี้ เป็นผู้ที่มีสุขภาพอนามัยดีทั้งทางร่างกาย และจิตใจ เป็นผู้ที่มีความสามารถในการคิด เป็นผู้ที่ไม่รู้และสามารถแสวงหาความรู้ เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางวิชาชีพและวิชาการ เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ไม่เห็นแก่ตัว เสียสละและอดทน ร่วมมือกับผู้อื่นได้ มีความเป็นประชาธิปไตย มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ทั้งนี้อยู่บนพื้นฐานทางวัฒนธรรมไทย และความเหมาะสมของการศึกษาแต่ละระดับ

การปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ มีแนวทางในการดำเนินงานใน 4 ด้านคือ

1. การปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา
2. การปฏิรูปครู และบุคลากรทางการศึกษา
3. การปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน
4. การปฏิรูประบบการบริหารสถานศึกษา

โดยมีแนวทางในการดำเนินงานในแต่ละด้านดังต่อไปนี้

1. การปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา

เร่งรัดให้โรงเรียนและสถานศึกษาแต่ละระดับ จัดการศึกษาให้มีมาตรฐาน คุณภาพที่ทัดเทียมกัน และให้กระจายการจัดบริการครอบคลุมทุกพื้นที่ โดย

1.1 จัดทำแผนที่ตั้งสถานศึกษา (school mapping) ของโรงเรียน และสถานศึกษาทุกระดับทุกประเภท ทั้งในและนอกสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และนำแผนที่ไปปฏิบัติอย่างจริงจัง โดยดำเนินการวางแผนภาพรวมเป็นรายจังหวัด รวมทั้งการเชื่อมต่อระหว่างจังหวัด เพื่อมุ่งลดความซ้ำซ้อน และมุ่งกระจายการจัดบริการให้ครอบคลุมในทุกพื้นที่ ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นด้วย

1.2 กำหนดขนาดโรงเรียนและสถานศึกษาระดับต่างๆ ในแต่ละภูมิภาค เพื่อให้ได้ขนาดโรงเรียนที่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น ทั้งนี้ให้มีการรวมโรงเรียนที่มีขนาดเล็กตามควรแก่กรณี โดยให้อยู่ในเขตพื้นที่ของจังหวัด และให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมให้ข้อคิดเห็น อีกทั้งให้คำนึงถึงการจูงใจให้ผู้บริหารโรงเรียนเห็นประโยชน์ของการส่งบุตรหลานไปเรียนในโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ที่มีความพร้อมในการให้บริการทางการศึกษามากกว่า และอาจให้ใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียนเดิมเป็นศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน สถานที่จัดกิจกรรมพัฒนาฝีมือแรงงานในพื้นที่ รวมทั้งใช้ในการจัดกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาโดยท้องถิ่นมีส่วนร่วมดำเนินการ

1.3 กำหนดเกณฑ์มาตรฐานขั้นพื้นฐาน ในด้านบรรยากาศของการจัดการศึกษา ด้านการเรียนการสอน ด้านอาคารสถานที่ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านอุปกรณ์การเรียนการสอน และด้านบุคลากรที่สอดคล้องกับแนวโน้มการพัฒนาทางสังคมและเศรษฐกิจ สำหรับใช้ในการจัดการศึกษาของโรงเรียน และสถานศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท และมุ่งเน้น สนับสนุน สถานศึกษาที่ดีอยู่แล้วอันดับแรก

1.4 ให้โรงเรียนแต่ละโรงเรียนทั้งที่มีอยู่เดิม และที่จะสร้างขึ้นใหม่มีผังแม่บทอย่างเต็มรูปแบบ อีกทั้งการออกแบบและการจัดสร้างอาคารเรียน รวมทั้งการจัดบรรยากาศในการเรียนการสอน และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนต้องให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ และมุ่งรักษาสีศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น

1.5 กระจายอำนาจการกำหนดนโยบาย และการบริหารโรงเรียนและสถานศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท ให้กับผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรปกครองท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในรูปคณะกรรมการของสถานศึกษา เพื่อให้การพัฒนา และการแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างรวดเร็ว เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

1.6 ให้องค์กรติดตาม และประเมินผลทบทวนที่ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงาน ตลอดจนประเมินมาตรฐานโรงเรียน และสถานศึกษาทั้งด้านปริมาณ คุณภาพ และประสิทธิภาพทางการศึกษา รวมทั้งให้มีการสรุปผลเป็นระยะทั้งระยะสั้น และระยะยาว เพื่อนำไปสู่การพัฒนาโรงเรียนและสถานศึกษานั้น ๆ อยู่เสมอ ทั้งนี้การรายงานผลต้องนำเสนอคุณภาพของผลงาน คุณภาพของผลผลิต ความคุ้มค่า และแนวทางการพัฒนาในอนาคต

2. การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา

เร่งปฏิรูประบบการผลิต การสรรหา และการพัฒนาครู ทั้งที่ทำการสอนในสถานศึกษาของรัฐและเอกชนอย่างครบวงจร รวมทั้งการพัฒนาผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดย

2.1 สร้างจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อครู ผู้บริหารโรงเรียนและบุคลากรทางการศึกษาให้มุ่งมั่นต่อการปฏิบัติหน้าที่อย่างจริงจัง

2.2 ในการประเมินความก้าวหน้าของครู ให้มุ่งเน้นที่การวัดประสิทธิภาพของผลการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน และสนับสนุนให้ครูทำการศึกษา เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนควบคู่กันไป

2.3 ให้ครูทุกคนได้เพิ่มพูนความรู้ และพัฒนาทักษะ ในรูปแบบต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องทั่วถึง และทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยี โดยในทุก ๆ 2 ปีต้องผ่านการอบรมอย่างน้อย 1 ครั้ง ทั้งการอบรมของกระทรวงศึกษาธิการ และ/หรือกรมต้นสังกัด และการอบรมของสถาบันอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ที่มีวุฒิบัตรรับรอง ตลอดจนการอบรมทางไกล การเข้าร่วมประชุมสัมมนา และการพัฒนาตนเองในรูปแบบต่าง ๆ ให้ถือเป็นการปฏิบัติหน้าที่ และให้ผู้บังคับบัญชาพิจารณาเป็นส่วนหนึ่งของผลการปฏิบัติงานของครูด้วย

2.4 ให้ครูเลือกแผนการสอน หรือพัฒนาให้เหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อก่อให้ผู้เรียนสร้างและพัฒนาความรู้ได้ตลอดชีวิตอย่างแท้จริง

2.5 ให้ครูที่สังกัดส่วนราชการต่าง ๆ ในกระทรวงศึกษาธิการสามารถที่จะทำการสอนในสถานศึกษา ทั้งในและนอกสังกัดได้มากกว่า 1 แห่ง ทั้งนี้โดยได้รับความเห็นชอบจากผู้บังคับบัญชา และให้ได้รับค่าตอบแทนพิเศษ และให้นับรวมเป็นส่วนหนึ่งของผลงานของครู ในการบรรจุครูใหม่ให้นับประสบการณ์ของครูมาพิจารณาประกอบการกำหนดเงินเดือนด้วย

2.6 กำหนดคุณสมบัติและเปิดโอกาสให้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ครูชาวบ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิจากภาคเอกชน และส่วนราชการต่างๆ รวมทั้งผู้ที่เกษียณอายุราชการมาสอนในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีค่าตอบแทนให้ตามความเหมาะสม

2.7 แก้ไขปัญหาการขาดแคลนครู โดยการบรรจุแต่งตั้งครูให้ครบทุกตำแหน่ง ตามแผนอัตราอัตรากำลังของแต่ละสถานศึกษา การเกลี้ยอัตรากำลังครู และการลดจำนวนครูช่วยราชการให้คงเหลือน้อยที่สุด สำหรับครูผู้สอนวิชาที่ขาดแคลนให้ได้รับค่าตอบแทนพิเศษ อีกทั้งสนับสนุนให้สถานศึกษาที่จัดการศึกษาในระดับหลังมัธยมศึกษาที่มีความพร้อมในการเปิดสอนสาขาที่ขาดแคลนได้ถึงระดับปริญญาตรี

2.8 ปรับปรุงระบบการกำหนดตำแหน่งครูในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อจําแนกความก้าวหน้าในสายงาน (Career Ladder) ระหว่างครูกับผู้บริหารสถานศึกษาให้มีสายวิชาชีพ (Career Pattern) ที่ชัดเจนแต่มีความยืดหยุ่น และสามารถที่จะปรับเปลี่ยนหรือหมุนเวียนกันได้ โดยเฉพาะครูสามารถที่จะก้าวหน้าตามสายงานการสอนในระดับตำแหน่งที่สูงขึ้นได้ด้วยผลงานของตนเอง ทั้งนี้กำหนดให้มีคู่มือการปฏิบัติของครู และคู่มือการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา

2.9 กำหนดมาตรฐานวิชาชีพครู โดยให้คุรุสภา คณะกรรมการข้าราชการครูและสถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตครู ดำเนินการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และให้มีมาตรฐานการพัฒนาวิชาชีพ โดยกำหนดให้มีใบประกอบวิชาชีพครู

2.10 ปฏิรูประบบสวัสดิการ และประโยชน์เกื้อกูลของครูทุกประเภท ทุกสังกัด เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของครู ส่งเสริมขวัญกำลังใจและความมั่นคงในอาชีพให้กับครู รวมทั้งปรับปรุงโครงสร้างเงินเดือนและสวัสดิการอื่นๆ ของครู โดยมุ่งส่งเสริม สนับสนุนแก่ครูที่สอนในถิ่นที่ทุรกันดาร ครูที่สอนหลายชั้นเป็นพิเศษ

2.11 พัฒนาระบบและกลไกในการเลือกสรรบุคคลเข้าเรียนในสถาบันผลิตครู พร้อมทั้งพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน ในการผลิตครูทั้งครูที่สอนหลายวิชา และครูเฉพาะวิชาที่เน้นการปฏิบัติ เพื่อให้ได้ครูที่มีความรู้ความสามารถในเชิงวิเคราะห์ สังเคราะห์ และมี

คุณธรรมและจริยธรรม รวมทั้งให้มีการปรับปรุงวิธีการสอบคัดเลือก และการบรรจุครูประจำการ โดยให้สถานศึกษาเป็นผู้นำเน้นการตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ทั้งนี้ ไม่ควรที่จะบรรจุครูที่มาจากสถานศึกษาเอกชนระหว่างปีการศึกษา

2.12 เร่งรัดการพัฒนาผู้บริหารการศึกษา โดยการเพิ่มพูนแนวความคิด ความรู้ ตลอดจนทักษะในการบริหาร และการจัดการเพื่อให้สามารถที่จะพัฒนาโรงเรียน และสถานศึกษา ให้มีคุณภาพ ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

2.13 ให้ศึกษานิเทศก์ทุกสังกัดผนึกกำลัง ทำงานร่วมกัน โดยการนี้เทศติดตามงาน วิชาการในสถานศึกษาทุกสังกัด

3. การปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน

เร่งปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท โดย

3.1 จัดกระบวนการเรียนการสอน เพื่อปลูกฝังให้เยาวชน มีลักษณะที่พึงประสงค์ตาม จุดมุ่งหมายของการปฏิรูปการศึกษา

3.2 จัดประสบการณ์การเรียนรู้เตรียมความพร้อม จัดทำหลักสูตรทุกระดับ ทุกประเภท ภายใต้ หลักการสำคัญ ดังนี้

3.2.1 สร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนทุกระดับชั้น ได้เรียนรู้อย่างมีความสุข

3.2.2 จัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดอย่างเป็นระบบ และเน้นการ ปฏิบัติมากกว่าการท่องจำ เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ และการสร้างความรู้ ซึ่งจะ เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ในโลกแห่งอนาคต

3.2.3 ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น

3.2.4 ให้ผู้เรียนนำความรู้ และประสบการณ์ที่ได้รับจากครอบครัว ชุมชน มาใช้ เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนตามหลักสูตร

3.2.5 กำหนดมาตรฐานขั้นพื้นฐานในการเรียนรู้ของผู้เรียน และสนับสนุนให้ โรงเรียน และสถานศึกษาแต่ละแห่ง สามารถที่จะพัฒนาและเพิ่มเติมมาตรฐานขั้นพื้นฐานดังกล่าว ตามความต้องการและความเหมาะสมให้องค์กรวิชาชีพ มีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานขั้นพื้นฐาน ของการจัดการวิชาชีพ

3.2.6 ให้ประชาชนในท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร และการกำหนดแบบเรียนให้เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพความต้องการของแต่ละท้องถิ่น

3.3 เร่งปรับปรุงหลักสูตรวิชาชีพครูในสถาบันการผลิตครู ให้มีเนื้อหาวิชาชีพครูมากขึ้น เพื่อมุ่งเน้นคุณภาพของผู้ที่จะออกไปประกอบอาชีพครู

3.4 จัดการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา โดยเน้นเป็นพิเศษในด้านพื้นฐานทางภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เพื่อรองรับการพัฒนาความรู้ และทักษะในระดับที่สูงขึ้น

3.5 ปฏิรูปการเรียนรู้อาษาต่างประเทศ ให้นักเรียนมีโอกาสพัฒนาการเรียนรู้อาษาอังกฤษตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

3.6 เร่งปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน ให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติอย่างมีคุณภาพ โดยการพัฒนาแบบ เทคโนโลยี นวัตกรรมการเรียนการสอน และพัฒนาห้องสมุดในสถานศึกษา ให้มีคุณภาพ รวมทั้งสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างการศึกษาในระบบ และนอกระบบโรงเรียน ให้สามารถให้บริการที่สนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างกว้างขวาง

3.7 ปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้มีความหลากหลาย ทั้งรูปแบบ และเนื้อหา ตลอดจนให้มีความยืดหยุ่นในเรื่องเวลาเรียน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนหารายได้ระหว่างเรียน

3.8 เร่งรัดการจัดการเรียนการสอนประชาธิปไตยให้บังเกิดผลในการพัฒนาหลักสูตรประชาธิปไตยแบบยั่งยืน และส่งเสริมให้ผู้ที่อยู่ในอาชีพครูปฏิบัติตนอยู่ในวิถีทางประชาธิปไตย เพื่อเป็นแบบอย่างและเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน

3.9 ปฏิรูปการวัดผลให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดเน้นพฤติกรรมแสดงออกจริงของผู้เรียน และใช้ผลการประเมินในการพัฒนาผู้เรียน และกระบวนการเรียนการสอน สำหรับการคัดเลือกผู้เรียนทุกระดับ ทุกประเภทให้ใช้ผลการเรียนสะสม ลดความสำคัญของการสอบ และเพิ่มโควตาการคัดเลือกเข้าเรียนต่อ

3.10 พัฒนาและสนับสนุนสถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษา ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคให้เป็นเครือข่ายรองรับการกระจายอำนาจทางวิชาการ

4. การปฏิรูประบบการบริหารสถานศึกษา

มุ่งกระจายอำนาจ เพื่อเอื้อให้สถานศึกษามีอำนาจในการตัดสินใจด้านการบริหาร และการจัดการทางการศึกษาที่เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในท้องถิ่น

มากที่สุด พัฒนาองค์การรองรับการกระจายอำนาจในระดับจังหวัดให้เข้มแข็ง พร้อมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และเอกชนโดย

4.1 กำหนดหน่วยงานหลัก ที่รับผิดชอบการจัดบริการทางการศึกษาและองค์กรประสานงานในระดับจังหวัด สำหรับบริการการศึกษาในท้องถิ่น และในการจัดบริการทางการศึกษาทุกระดับทุกประเภท เพื่อให้เกิดความชัดเจนในด้านการกักพื้นที่บริการ งบประมาณ และบุคลากร ตลอดจนจัดแบ่งสัดส่วนความรับผิดชอบการจัดบริการทั้งสถานศึกษาของรัฐบาล และเอกชนทุกสังกัด รวมทั้งวางระบบเครือข่ายการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้อยู่ภายใต้นโยบายการบริหาร มาตรฐาน และการประเมินผลที่เป็นเอกภาพในแต่ละระดับและแต่ละประเภท โดยกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบหลักไว้ดังนี้

4.1.1 ระดับก่อนประถมศึกษา ขยายการจัดการศึกษาแก่เด็กที่มีอายุตั้งแต่ 2 ขวบขึ้นไป และมุ่งเตรียมความพร้อมให้เด็กอย่างน้อยหนึ่งปี ก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษา พร้อมทั้งให้บริการความรู้ และทักษะการอบรมเลี้ยงดูเด็กแก่ผู้ปกครอง และผู้ดูแลเด็ก ตลอดจนสนับสนุนการจัดตั้งและดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในท้องถิ่น การจัดการศึกษาระดับนี้ อาจแบ่งออกเป็น 2 ช่วง ได้แก่

- ช่วงอายุ 2-3 ขวบ มุ่งพัฒนาเด็กทุกด้าน โดยเน้นการพัฒนาด้านอารมณ์ สังคม ให้โรงเรียนเอกชนในความดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน รวมทั้งศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนของหน่วยงานสังกัดต่าง ๆ อาทิ กรมการศาสนา สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ กรมสามัญศึกษา กรมพลศึกษา กรมศิลปากร สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กรมการพัฒนาชุมชน กรมอนามัย กรมประชาสัมพันธ์ กรมตำรวจ เทศบาลกรุงเทพมหานคร องค์การพัฒนาเอกชน และหน่วยงานอื่น ๆ ร่วมกันรับผิดชอบ โดยมีสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด เป็นหน่วยประสานงานกลางในระดับจังหวัด

- ช่วงอายุ 4-5 ขวบ มุ่งเน้นการเตรียมความพร้อมให้เด็กก่อนเข้าเรียนในระดับประถมศึกษา ให้โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานหลัก และโรงเรียนเอกชนในความดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน รวมทั้งศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนของหน่วยงานสังกัดต่าง ๆ อาทิ กรมการศาสนา สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ กรมสามัญศึกษา กรมพลศึกษา กรมการพัฒนาชุมชน กรมอนามัย กรมตำรวจ กรมประชาสัมพันธ์ เทศบาลกรุงเทพมหานคร องค์การพัฒนาเอกชน และหน่วยงานอื่น ๆ ร่วมกันรับผิดชอบ